

**KOMPLEMENTARNOŚĆ W RAMACH
REGIONALNEGO PROGRAMU
OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚLĄSKIEGO NA LATA 2014-2020**

Lipiec 2017 r.

SPIS TREŚCI

CZEŚĆ I OGÓLNE INFORMACJE DOTYCZĄCE KOMPLEMENTARNOŚCI.....	3
DEFINICJA KOMPLEMENTARNOŚCI I JEJ RODZAJE	3
KOMPLEMENTARNOŚĆ NA POZIOMIE REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2014-2020	7
CZEŚĆ II POWIĄZANIE POMIĘDZY EFS I EFRR W RPO WSL 2014-2020.....	9
POWIĄZANIE EFS I EFRR W OSI PRIORYTETOWEJ X <i>REWITALIZACJA ORAZ INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I ZDROWOTNA</i> ORAZ W OSI PRIORYTETOWEJ XII <i>INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA</i>	9
WNIOSKI I REKOMENDACJE WYDZIAŁU ROZWOJU REGIONALNEGO	13

CZEŚĆ I OGÓLNE INFORMACJE DOTYCZĄCE KOMPLEMENTARNOŚCI

DEFINICJA KOMPLEMENTARNOŚCI I JEJ RODZAJE

Komplementarność stanowi jedną z podstawowych zasad realizacji polityki wspólnotowej. Jej rezultatem jest wzmocnienie podejmowanych działań i racjonalne wydatkowanie środków, a także możliwość uzyskania dodatkowych korzyści przez beneficjentów na różnych etapach realizacji projektu.

W 2012 r. Komitet Koordynacyjny NSRO 2007-2013 przyjął wspólną dla wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie Funduszy Europejskich definicję komplementarności, wypracowaną przez *Grupę roboczą ds. koordynacji i komplementarności*:

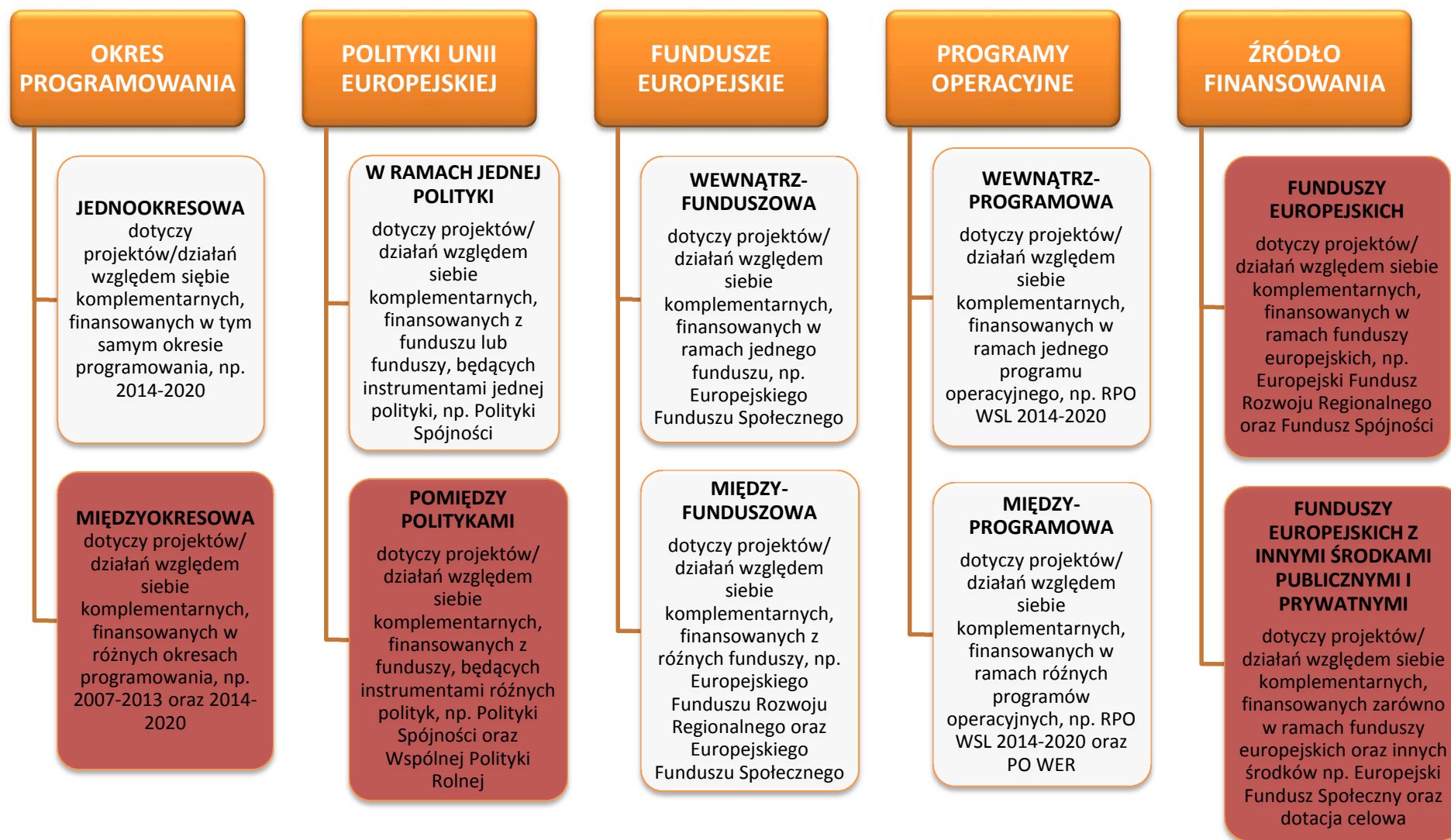
Komplementarność polityk, strategii, programów, działań, projektów to ich dopełnianie się prowadzące do realizacji określonego celu.

W celu zapewnienia skutecznej identyfikacji i selekcji projektów komplementarnych, na potrzeby realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, przyjęto następującą definicję komplementarności:

Komplementarność to stan powstały na skutek podejmowanych, uzupełniających się wzajemnie działań/projektów, które są skierowane na osiągnięcie wspólnego lub takiego samego celu, który nie zostałby osiągnięty lub osiągnięty byłby w mniejszym stopniu w przypadku niewystępowania komplementarności.

Istnieje stosunkowo duży wachlarz identyfikowanych typów komplementarności, które opierają się m.in. na: źródle pochodzenia środków, okresie programowania czy też miejscu/celu ukierunkowania wsparcia. Sprawia to, iż można mówić o różnych sposobach komplementarności, tj. w różny sposób dochodzić do wzmocnienia efektów polityk/programów/ projektów.

Rodzaje komplementarności:

Poza wyżej wymienionymi rodzajami komplementarności, kierując się m.in. nadrzędnym celem, jaki przyświeca projektom komplementarnym, można wyodrębnić: komplementarność przestrzenną, w obszarze problemowym, przedmiotową oraz funkcjonalną.

Projekty komplementarne charakteryzują się szeregiem cech sprzyjających zwiększeniu efektywności rezultatów przedsięwzięć, tj¹.

- wzajemnie na siebie oddziałują;
- zwiększają efekty podejmowanych działań;

¹ *Projekty komplementarne mogą więcej (planowanie interwencji komplementarnych jako element myślenia strategicznego)* – materiał szkoleniowy z seminarium w zakresie komplementarności interwencji, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, czerwiec 2011, s. 7-8.

- przyczyniają się do osiągnięcia lepszych produktów i rezultatów za takie same (lub mniejsze) środki finansowe;
- uzupełniają się, tworząc spójną całość, i przyczyniają się do realizacji wspólnego celu (niekoniecznie wskazanego, jako cel każdego z poszczególnych projektów);
- mogą uzupełniać się w ramach jednego obszaru lub pomiędzy obszarami, w tym pomiędzy obszarami charakterystycznymi dla przedsięwzięć „twardych” a obszarami realizacji przedsięwzięć „miękkich”;
- mogą być realizowane przez różnych beneficjentów lub przez jednego beneficjenta;
- mogą wymagać koordynacji działań podejmowanych w ramach kilku projektów (zwłaszcza w przypadku różnych projektodawców).

Realizacja projektów komplementarnych, poprzez osiągnięcie dodatkowych efektów, może mieć swoje wymierne korzyści zarówno dla beneficjentów końcowych, jak również dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Do głównych korzyści realizacji projektów komplementarnych zalicza się:

- oszczędność środków;
- oszczędność czasu;
- lepsza jakość produktów i usług;
- dodatkowe produkty i usługi;
- wyższa użyteczność produktów i usług;
- skuteczniejsze zaspokojenie potrzeb poprzez kompleksowe podejście.

Reasumując, komplementarność powinna:

- być działaniem celowym, zamierzonym i ocenianym, nie zaś charakteryzować się przypadkowością;
- poprzez świadome programowanie działań zapobiegać rozproszeniu środków publicznych;
- zawsze odnosić się do innego projektu (projekt nie może być komplementarny sam w sobie).

KOMPLEMENTARNOŚĆ NA POZIOMIE REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2014-2020

Realizacja zasady komplementarności w ramach RPO WSL 2014-2020 jest obowiązkiem Instytucji Zarządzającej programem. Do zadań IZ RPO WSL 2014-2020 należy m.in. stworzenie odpowiednich warunków i narzędzi do realizacji projektów komplementarnych, począwszy od właściwego ukierunkowania dokumentów dotyczących wdrażania programu, przez uwzględnienie zasady komplementarności na etapie wyboru projektów, kończąc na promocji efektów realizacji przedsięwzięć komplementarnych.

Zapisy Regionalnego Programu Operacyjnego wskazują horyzontalne mechanizmy komplementarności, do których zaliczyć można²:

- podział interwencji pomiędzy kraj/region – linia demarkacyjna jako narzędzie pomocnicze organizujące i wskazujące na podział zadań w odniesieniu do prowadzonej w ramach Programu interwencji;
- kategorie interwencji – ocena synergii oraz wartości determinującej interwencji;
- WLWK – ocena zgodności na podstawie wybranych wskaźników, ujętych we wspólnym katalogu;
- możliwość podjęcia wspólnych działań instytucjonalnych;
- montaż finansowy – ocena zasadności oraz efektywności;
- Kontrakt Terytorialny – koordynacja z instrumentami krajowymi;
- ZIT/RIT – możliwość wykorzystania wybranych instrumentów wsparcia, do realizacji operacji/działań, objętych instrumentami podejścia terytorialnego.

Obok zapewnienia komplementarności wewnątrz RPO WSL 2014-2020, dla efektywnej realizacji celów programowych, a w rezultacie celów rozwojowych województwa, w Programie wskazano możliwości komplementarności realizowanych przedsięwzięć z innymi projektami finansowanymi ze środków europejskich, zwłaszcza z programów operacyjnych z poziomu krajowego.

Wsparcie w ramach programów krajowych stanowi ważne potencjalne źródło finansowania realizacji celów rozwojowych regionu, uzupełniających interwencję w ramach programu regionalnego.

Komplementarność między RPO WSL 2014-2020 i innymi programami występuje zarówno w wybranych obszarach tematycznych, jak i ma charakter komplementarności horyzontalnej, tj. dotyczącej zadania w ramach większej inwestycji np. kwestii rozwiązań proekologicznych.

Najwięcej obszarów zachodzenia komplementarności można zaobserwować pomiędzy RPO WSL 2014-2020 a Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko oraz Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój. W ramach ww. programów dofinansowywane są

² *Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, str. 369.

przedsięwzięcia z szerokiego zakresu tematycznego, przy czym, co do zasady, w ramach RPO WSL 2014-2020 te o znaczeniu regionalnym i o mniejszej skali, natomiast w ramach programów krajowych projekty o znaczeniu ponadregionalnym i o dużej skali oddziaływania.

RPO WSL 2014-2020 jest programem dwufunduszowym, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Programowanie i wdrażanie dwufunduszowego programu daje możliwość planowania celów rozwojowych, a nie poszczególnych funduszy UE, co przyczynia się do zwiększenia komplementarności i efektywności interwencji oraz ściślejszego strategicznego powiązania ze sobą projektów infrastrukturalnych i projektów miękkich.

Tak więc sam program, który jest programem dwufunduszowym sprzyja silniejszym powiązaniom i koordynacji działań podejmowanych w regionie przez podmioty zaangażowane w realizację programu.

Mechanizmy służące zapewnieniu komplementarności interwencji stanowią praktyczne działania skierowane na stworzenie sprzyjających warunków dla realizacji projektów komplementarnych. Na poziomie zarządzania i wdrażania RPO WSL 2014-2020 można wymienić m.in. takie mechanizmy jak:

- uwzględnienie w systemie kryteriów wyboru projektów kryteriów komplementarności;
- opis komplementarności w formularzu wniosku aplikacyjnego;
- zapisy w umowie o dofinansowanie projektu;
- (oraz uzupełniająco) wspólne rozwiązania informatyczne dla wnioskodawców oraz wspólne działania informacyjno – promocyjne.

CZĘŚĆ II POWIĄZANIE POMIĘDZY EFS I EFRR W RPO WSL 2014-2020

POWIĄZANIE EFS I EFRR W OSI PRIORYTETOWEJ X *REWITALIZACJA ORAZ INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I ZDROWOTNA* ORAZ W OSI PRIORYTETOWEJ XII *INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA*

Obowiązek komplementarności interwencji finansowanej z EFRR z projektami realizowanymi w ramach EFS dotyczy dwóch celów tematycznych, tj.: CT 9 i CT 10, co bezpośrednio ma przełożenie na dwie osie priorytetowe RPO WSL 2014-2020: oś X *Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna* oraz oś XII *Infrastruktura edukacyjna*.

Zapisy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 w ww. osiach wprost wskazują, że interwencja w ramach EFRR jest powiązana z interwencją w ramach EFS.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków EFRR ma charakter uzupełniający i możliwe jest w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków EFS.

Powiązanie międzyfunduszowe z projektami współfinansowanymi z Europejskiego Funduszu Społecznego jest wymagane dla projektów wspartych w ramach następujących działań:

- **Działanie 10.2:** Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego oraz infrastruktury usług społecznych;
- **Działanie 10.3:** Rewitalizacja obszarów zdegradowanych;
- **Działanie 12.1:** Infrastruktura wychowania przedszkolnego;
- **Działanie 12.2:** Infrastruktura kształcenia zawodowego;

Tak więc projekty dofinansowane z EFRR w ramach działań 10.2, 10.3, 12.1, 12.2 muszą wykazywać charakter przedsięwzięć kompleksowych, koordynujących interwencję infrastrukturalną ze wsparciem realizowanym ze środków EFS w ramach RPO WSL 2014-2020 i programów krajowych.

Zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie Instytucja Zarządzająca RPO WSL może rozwiązać umowę ze skutkiem natychmiastowym, w szczególności gdy beneficjent w trakcie realizacji projektu i/lub w okresie trwałości projektu nie wywiązał się z obowiązku powiązania projektu z działaniami realizowanymi w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Na etapie aplikowania o wsparcie w działaniach 10.2, 10.3, 12.1 i 12.2 wnioskodawca zobowiązany jest do wskazania co najmniej jednego powiązanego projektu EFS. Konieczne jest podanie:

- a) informacji o planowanym terminie realizacji projektu EFS powiązanego z EFRR,
- b) informacji o nazwie programu/działania/poddziałania do którego wnioskodawca zamierza aplikować,

- c) ogólnej charakterystyki projektu powiązanego wraz z informacją o występujących powiązaniach między EFS a EFRR,
- d) opisu spodziewanych rezultatów realizacji powiązanych projektów – efekt synergii.

Kluczowym elementem są informacje podawane wg punktu c) i d). Powinny udowadniać, iż projekty wykazują się realnym powiązaniem.

Spełnienie wymogu wykazania się projektem powiązaniem będzie weryfikowane poprzez kryterium oceny formalnej: Projekty powiązane z działaniami realizowanymi ze środków EFS. Wg definicji kryterium, projekt inwestycyjny ma charakter uzupełniający i powiązany jest z działaniami finansowanymi ze środków EFS, które to działania pełnią rolę wiodącą w rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów. Zatem w trakcie oceny weryfikowana będzie deklaracja wnioskodawcy zawarta we wniosku w części B.6, z której musi wynikać, że zarówno projekt infrastrukturalny jak i projekt powiązany celują w rozwiązanie tego samego problemu.

Wskazówki dotyczące praktycznych aspektów powiązania projektów EFRR i EFS.

- a) Powiązanie można wykazać przez użytkowanie infrastruktury sfinansowanej z projektu EFRR na rzecz projektu/projektów finansowanych z EFS.
- b) Nie istnieje jeden schemat chronologiczny realizacji projektów. Oznacza to, że projekty ze środków EFS mogą być realizowane przed, w trakcie lub po zakończeniu realizacji projektu EFRR. Przykładowo wsparcie z EFS dla osób kierowanych do mieszkań socjalnych może być świadczone przed, w trakcie lub po zrealizowaniu projektu EFRR, w którym dostarczone zostaną lokale,
- c) Infrastruktura wytworzona w projekcie EFRR nie musi być wykorzystywana tylko na potrzeby projektu/projektów EFS. Oznacza to m. in., że nie ma potrzeby oczekiwania po zakończeniu realizacji projektu EFRR na uruchomienie projektu EFS i pozostawienia do tego czasu infrastruktury nieużytkowanej.
- d) Powiązanie projektu EFRR można wykazać z kilkoma projektami EFS.
- e) Wnioskodawcą czy też podmiotem realizującym projekt z EFRR nie musi być ten sam, który będzie Wnioskodawcą czy też podmiotem realizującym projekt powiązany z EFS i na odwrót.
- f) Powiązane projekty z EFS mogą być realizowane z różnych działań bądź programów operacyjnych. RPO WSL 2014-2020 nie narzuca, z którą osią należy wykazać powiązanie.
- g) Realizacja powiązanego projektu EFS jest obowiązkiem dla projektu EFRR. Oznacza to, iż odpowiedzialność za niezrealizowanie projektu EFS spoczywa na beneficjencie projektu EFRR, niezależnie od powodów niezrealizowania powiązanego projektu, z najdalej idącą sankcją w postaci rozwiązania umowy włącznie. IZ RPO WSL 2014-

2020 zapewnia szeroki wachlarz możliwości powiązania opisanych powyżej, ale nie może zagwarantować dofinansowania projektu EFS.

Instytucja Zarządzająca RPO WSL będzie rozliczać spełnienie wymogu powiązania projektu z działaniami realizowanymi w ramach EFS w następujący sposób:

1. Beneficjent w trakcie realizacji projektu i/lub w okresie trwałości projektu powinien udokumentować powiązanie projektu z działaniami realizowanymi w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego zgodnie z obowiązującymi regułami, zasadami i postanowieniami wynikającymi z programu, SZOOP, obowiązujących procedur, wytycznych oraz właściwych przepisów prawa krajowego oraz prawa unijnego.

2. Infrastruktura musi być wykorzystywana albo przez beneficjenta, albo przez podmiot działający na jego zlecenie lub za jego zgodą (np. w oparciu o umowę cywilno-prawną). Jeśli infrastruktura będzie wykorzystywana przez podmioty niezależne od beneficjenta (np. stowarzyszenia, fundacje) to podmiot ten musi zostać wybrany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz z poszanowaniem zasad przejrzystości gwarantującymi równe traktowanie i uczciwą konkurencję.

3. Działania prowadzone na dofinansowanej infrastrukturze powinny zostać określone we wniosku o dofinansowanie realizacji projektu w ramach RPO WSL na lata 2014-2020 (zgodnie z punktem B.6.2 wniosku o dofinansowanie).

4. Beneficjent w trakcie rozliczania projektu (we wniosku o płatność końcową) oraz w okresie trwałości projektu (w ankietach trwałości) jest zobowiązany przedstawić i udokumentować wystąpienie powiązania projektu z działaniami realizowanymi z EFS – np. w formie sprawozdania, raportu, lub oświadczenia w zakresie planowanego powiązania projektu z działaniami realizowanymi w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W sprawozdaniu/raporcie należy opisać przeprowadzone działania obejmujące zakres powiązań pomiędzy projektami EFS i EFRR z uwzględnieniem opisu praktycznych korzyści wynikających z realizacji projektów „powiązanych” oraz wykazać efekty w zależności od dedykowanej grupy docelowej. Do sprawozdania/raportu należy załączyć odpowiednie dokumenty potwierdzające realizację określonych założeń, m.in. dokumentację fotograficzną, elektroniczny plik wniosku o płatność końcową projektu dofinansowanego z EFS. Instytucja Zarządzająca RPO WSL może dodatkowo wymagać innych dokumentów potwierdzających realizację ww. działań z zakresu:

- szeroko rozumianej aktywizacji społeczno-zawodowej, społeczno-gospodarczej – np. umowy szkoleniowe, listy obecności uczestników szkoleń/warsztatów /praktyk/konsultacji, plan szkoleń /warsztatów/ praktyk /konsultacji, sprawozdania ze szkoleń / warsztatów / praktyk / konsultacji, oświadczenia uczestników;
- zwiększania kompetencji uczniów – np. listy obecności uczniów, dokumenty potwierdzające udział w szkoleniach/praktykach/warsztatach, zaświadczenia potwierdzające zdobycie nowych kompetencji;

- wzrostu upowszechnienia wychowania przedszkolnego – np. listy obecności podopiecznych placówek wychowania przedszkolnego.

WNIOSKI I REKOMENDACJE WYDZIAŁU ROZWOJU REGIONALNEGO

W oparciu o wyniki badań ewaluacyjnych województwie śląskim w obszarze komplementarności zauważyć można rosnącą świadomość tego, czym komplementarność jest, i jakie korzyści przynosi jej realizacja. To stwierdzenie w największym stopniu dotyczy instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu operacyjnego oraz beneficjentów publicznych, jednak także wnioskodawcy prywatni zwiększają wiedzę w tym zakresie.

Niemniej jednak mechanizmy służące zapewnieniu komplementarności interwencji obecnie stosowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 wymagają dopracowania, aby stworzyć sprzyjające warunki dla realizacji projektów komplementarnych.

Poniżej przedstawiono wnioski, jakie sformułowano po analizie zapisów RPO WSL 2014-2020, SZOOP RPO WSL 2014-2020 oraz innych dokumentów wdrożeniowych:

- w ramach poszczególnych naborów, w których stosowane jest kryterium komplementarności sposób rozumienia jest zróżnicowany;
- brak ogólnoprogramowej definicji komplementarności;
- brak uspoźnienia sposobu pomiaru komplementarności we wszystkich naborach, w których jest stosowane kryterium komplementarności;
- w niektórych poddziałaniach dochodzi do dublowania oceny kryterium dotyczącego komplementarności.

Ważnym aspektem planowania i wdrażania komplementarności, warunkującym sukces jest przewidzenie i dostępność instrumentów, które pomogą urzeczywistnić wspomniane zamierzenia. Z tego względu konieczne jest skoncentrowanie uwagi na tych elementach, które pozwolą skutecznie koordynować realizowane działania zarówno między sobą, jak i z inicjatywami podejmowanymi w otoczeniu programu.

W związku z tym poniżej przedstawiono rekomendacje Wydziału Rozwoju Regionalnego dotyczące usprawnień mechanizmów służących zapewnieniu komplementarności wsparcia w latach 2014-2020.

I. Zastosowanie jednolitej definicji komplementarności we wszystkich naborach, w których stosowane jest kryterium komplementarności

Zgodnie z treścią niniejszego dokumentu, rekomenduje się zastosowanie jednej definicji komplementarności dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, tj. *Komplementarność to stan powstały na skutek podejmowanych, uzupełniających się wzajemnie działań/projektów, które są skierowane na osiągnięcie wspólnego lub takiego samego celu, który nie zostałby osiągnięty lub osiągnięty byłby w mniejszym stopniu w przypadku niewystępowania komplementarności.*

W opisie kryterium dotyczącym komplementarności powinno się jasno wskazać, że dopuszczalne są różne rodzaje komplementarności (patrz str. 4-5 niniejszego dokumentu).

II. Rekomenduje się uporządkowanie kryteriów wyboru projektów dotyczących komplementarności

Uporządkowanie kryteriów dotyczy ujednoczenia definicji komplementarności., Ponadto należy rozważyć dodanie informacji o sposobach spełnienia kryterium komplementarności, co powinno zostać zobrazowane przykładami tzn. wskazywać na czym może polegać powiązanie projektów, np. na wykorzystaniu efektów/celów realizacji innego projektu, wzmocnieniu trwałości efektów jednego przedsięwzięcia realizacją drugiego, bardziej kompleksowym potraktowaniem problemu m.in. poprzez zaadresowanie projektów do tej samej grupy docelowej, tego samego beneficjenta, tego samego terytorium, uzależnieniu realizacji jednego projektu od przeprowadzenia innego przedsięwzięcia.

III. Koordynacja harmonogramu naborów

Wydział RR (Referat rzeczowo-finansowy) będzie koordynował na poziomie harmonogramu naborów konkursy w tych działaniach, których powiązanie projektu z zakresu EFRR z projektem z zakresu EFS jest obligatoryjne (działanie 10.2; 10.3; 12.1 i 12.2).

Należy zaplanować wewnętrzny harmonogram naborów (dla celów zarządczych IOK) do 2020 roku włącznie, aby móc wskazać możliwości beneficjentom ubiegającym się o dofinansowanie projektu komplementarnego z EFS. Należy zabezpieczyć środki po 2018 r. na konkursy, w których wystartowaliby wyłącznie beneficjenci nie posiadający jeszcze projektów EFS a będący na ukończeniu/ bądź w okresie trwałości projektu EFRR (z uwzględnieniem kryterium dostępowego/ premiującego tego typu przypadki).

IV. Realizacja badania ewaluacyjnego poświęconego komplementarności EFS i EFRR

Realizacja badania ewaluacyjnego począwszy od 2017 r. Istnieje możliwość rozszerzenia badania o sposoby/możliwości zastosowania projektów zintegrowanych w ramach RPO WSL 2014-2020. Badanie planowane jako ad hoc.

V. Komplementarność w ZIT/RIT

Jednym z narzędzi komplementarności oraz powiązania projektów EFRR i EFS w formule ZIT/RIT może być dedykowanie zapisów w umowie o dofinansowanie, bądź doprecyzowanie zapisów w Strategiach ZIT/RIT, aby wzmocnić komplementarność i powiązanie EFS i EFRR, aby na poziomie Subregionów premiować te projekty, które realizują zasadę komplementarności.